

Силабус курсу
“Етнічна історія України в світлі даних антропології”
2020–2021 навчального року

Назва курсу	Етнічна історія України в світлі даних антропології
Адреса викладання курсу	Інститут народознавства НАНУ
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Відділ історичної етнології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 історія та археологія
Викладачі курсу	Сегеда Сергій Петрович, доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник
Контактна інформація викладачів	sergij_segeda@ukr.net
Консультації по курсу відбуваються	щовівторка (Проспект Свободи, 15, актовий зал)
Інформація про курс	Курс розроблено на підставі даних сучасних антропологічних джерел, які дозволяють реконструювати основні етапи етнічної історії України.
Коротка анотація курсу	Курс “Етнічна історія України в світлі даних антропології” є нормативною дисципліною галузі знань 03 – гуманітарні науки, спеціальності 032 – історія та археологія, спеціалізації – етнологія, яка викладається в IV семестрі в обсязі трьох кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою курсу є ознайомлення аспірантів з пізнавальними можливостями етнічної антропології як джерела історичної інформації, сучасними методами антропологічних досліджень, фізичними рисами давніх популяцій на теренах нашої держави, генетичними взаєминами творців археологічних культур різних історичних епох, витоками і антропологічним складом українського народу з урахуванням широкого комплексу морфо-фізіологічних ознак, що застосовуються в сучасній науці. Цілі курсу – навчити слухачів застосовувати антропологічні дані для висвітлення етногенетичної проблематики.
Література для вивчення дисципліни	Основна література: 1. Дяченко В.Д. Антропологічний склад українського народу. Київ, 1965. 2. Етнічна історія давньої України / Толочко П.П та ін.. Київ, 2000. 3. Сегеда С. Антропологія: Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ, 2009. 4. Сегеда С. Антропологічний склад українського народу: етногенетичний аспект. Київ, 2001. Додаткова література: 1. Алексеев В.П. Историческая антропология. М.: Высшая школа, 1979. 2. Алексеева Т.И. Этногенез восточных славян по данным

	<p>антропологии. Москва, 1973</p> <p>3. Антропологические типы древнего населения на территории СССР: По материалам антропологическим реконструкций. Москва, 198.</p> <p>4. Вовк Хв. Студії з антропології України / С.П.Сегеда, передне сл., комент., антрополог. терм. Київ, 2010</p> <p>5. Дебец Г.Ф., Левин М.Г., Трофимова Т.А. Антропологический материал как источник изучения вопросов этногенеза // Советская этнография. 1952, № 1, с.22 – 35</p> <p>6. Єндик Р. Вступ до расової будови України. Мюнхен, 1949.</p> <p>Кондукторова Т.С. Антропология древнего населения Украины (I тыс. до н.э. - середина I тыс. н.э.). Мюнхен, 1972</p> <p>7. Круц С.І. Антропологічний склад населення // Давня історія України. Т.1. Київ, 1997, с.374 – 383</p> <p>8. Круц С.И. Скифы степей Украины по антропологическим данным. Киев – Берлин. Курганы Украины, Т.5, 2018</p> <p>9. Потехина И.Д. Население Украины в эпохи неолита и раннего энеолита по антропологическим данным. Київ, 1999</p> <p>10. Рудич Т.О. Населення Середнього Подніпров'я I – II тисячоліття за матеріалами антропології. Київ, 2014</p> <p>11. Сегеда С. У пошуках предків. Антропология та етнічна історія України. Київ, 2012</p> <p>12. Чебоксаров Н.Н., Чебоксарова И.А. Народы. Расы. Культуры. Москва, 1985</p> <p>13. Chekanowski J. Czlowiek w czasie i przestrzeni. Warszawa, 1967</p>
Тривалість курсу	90 год
Обсяг курсу	16 години лекцій, 14 годин семінарських занять та 60 години самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення курсу здобувачі ступеня доктора філософії повинні знати: методи і підходи, що їх застосовують в сучасній етнічній антропології для отримання інформації історичного характеру; понятійний апарат і фахову термінологію в царині антропології та споріднених з нею розділів молекулярної генетики; динаміку антропологічних типів на теренах України від доби верхнього палеоліту до сучасності; антропологічний склад українського народу і місце українців на антропологічній мапі Євразії; локальні антропологічні варіанти на етнічній території українського народу; генетичні витоки українців в світлі даних антропології.</p> <p>Передбачається, що в кінцевому результаті слухачі будуть вміти: оперувати основними термінами та поняттями етнічної антропології; застосовувати антропологічні дані для вивчення та аналізу давніх і сучасних культурно-історичних явищ; дати характеристику антропологічних особливостей людності України доби палеоліту, мезоліту, неоліту, енеоліту-бронзи, раннього залізного віку та раннього середньовіччя; визначати основні морфологічні компоненти, на основі котрих сформувався антропологічний склад українського народу; знаходити і аналізувати витоки антропологічних особливостей населення основних історико-етнографічних регіонів України</p>
Ключові слова	Антропология, історична антропология, антропологічні ознаки, етнос,

	етногенез, етнічні процеси, етнічна історія
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій і семінарських занять і консультації для кращого самостійного опрацювання тем навчальної дисципліни
Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антропологічні дані як джерело етногенетичної інформації 2. Програма і методи досліджень в царині етнічної антропології 3. Найдавніша людність України за даними антропології (доба палеоліту – неоліту) 4. Антропологічні особливості племен епохи енеоліту – доби бронзи на теренах України 5. Кімерійці, скіфи, сармати, племена черняхівської та салтівської культур в світлі антропологічних даних 6. Людність доби Київської Русі, пізнього середньовіччя та ранньомодернового часу за даними антропології 7. Антропологічний склад та генетичні витоки українського народу в світлі сучасних досліджень
Підсумковий контроль, форма	Залік у кінці семестру, комбінований (письмовий, тестовий)
Пререквізити	Необхідною передумовою для засвоєння курсу є наявність в аспірантів базових знань з історії, археології, етнології, біології , достатніх для сприйняття категоріального апарату антропології і синтезу різнородних джерел етногенетичної інформації
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	У процесі викладання дисципліни будуть застосовуються навчально-методичні прийоми роботи з колективом та окремими слухачами, що ґрунтуються на загальних принципах наукового пізнання; інтерактивні лекції; презентації; практичні заняття у формі семінару; індивідуальні і колективні консультації; заохочення слухачів до інтенсивної самостійної роботи з науковою літературою; перевірка рефератів і співбесіди зі слухачами
Необхідне обладнання	Діапроектор, комп'ютер та лазерна указка
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання знань аспірантів буде здійснюватися за 100-бальною шкалою. При виведенні загальної оцінки братимуться до уваги результати поточного та підсумкового контролю, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Відвідування лекцій та участь в їх інтерактивній частині як важлива складова навчального процесу – 15 % – Активність під час обговорення окремих питань навчальної дисципліни і дискусій на семінарських заняттях – 20 % – Своєчасність і якість виконання завдань для самостійного опрацювання поза межами аудиторних занять – 15 % – Письмовий диференційований залік після завершення курсу – 50 %
Питання до заліку чи екзамену.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Первісне заселення теренів України людьми сучасного фізичного типу 2. Антропологічний склад племен Надпоріжжя доби мезоліту 3. Соціальна організація, рівень знань та ідеологічні уявлення людності України епохи палеоліту-мезоліту 4. Фізичний тип племен дніпро-донецької культури епохи неоліту 5. «Прабатьківщина» і найдавніші антропологічні витоки слов'ян

	<p>6.Творці археологічних культур енеолітичної доби на теренах України за даними антропології</p> <p>7.Походження і антропологічний склад племен трипільської культури.</p> <p>8.Проблема походження індоєвропейців в світлі даних антропології</p> <p>9.Фізичний тип і етнічний склад людності України в добу бронзи</p> <p>10.Кіммерійці, скіфи та сармати за даними антропології</p> <p>11.Етнічна ситуація на теренах України в I пол. I тис. н.е. (антропологічні аспекти)</p> <p>12.Племена салтово-маяцької культури: етнічний та антропологічний склад</p> <p>13.Етнічна ситуація на теренах України в давньоруський час</p> <p>14. Взаємостосунки русичів з тюркомовними племенами степової зони (протоболгарами, печенігами, половцями) в світлі даних антропології</p> <p>15.Фізичний тип мешканців козацьких містечок в добу пізнього середньовіччя і ранньомодерновий час</p> <p>16. Антропологічне районування України як відображення давніх етногенетичних процесів</p> <p>17. Українці на антропологічній мапі Європи</p> <p>18. Походження українського народу в світлі даних антропології.</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу